

فصل ٤

اصطلاحات تخصصی

جدول ۱

اسلیمی	طرح سنتی و اصیل که دارای نمونه‌های زیادی از جمله ترنجی، دهن اژدری، شکسته، لچک ترنجی و ماری است.
اسلیمی ترنج‌دار	طرح ترکیبی از ترنج، اسلیمی و گل‌های شاه عباسی بدون لچک در متن
اسلیمی دهن اژدری	طرح ترکیبی از ترنج، لچک و اسلیمی دهن اژدری
اسلیمی شکسته	طرح فرعی اسلیمی با خطوط راست و شکسته
اسلیمی لچک ترنج	طرح ترکیبی از اسلیمی، گل‌های شاه عباسی و ترنج مرکزی همراه با لچک
اسلیمی ماری	طرح فرعی اسلیمی به شکل مار و یا به شکل نعل اسبی با حالتی موج
ارنگ - واگیره	تکه قالی که برای نمونه در بافت قالی جدید به کار می‌رود.
افشان اسلیمی	طرح فرعی افشان با طرح‌های اسلیمی
افشان بندی	طرح با واگیره نقش هندسی و پر شده از اسلیمی و ختایی
افشان ترنج‌دار	طرح افشان اصلی با نقش ترنج
افشان ختایی	طرح افشان با نقش مایه‌های ختایی
افشان دسته گل	طرح ترکیبی شاه عباسی با نقش دسته‌های گل
افشان شاخه پیچ	طرح ترکیبی از طرح افشان و شاخه‌های پیچ‌دار
افشان سراسری	طرح افشان پراکنده در زمینه
افشان شاه عباسی	طرح افشان با گل‌های شاه عباسی
افشان گل اناری	طرح افشان با گل‌های انار
افشان مشهدی	طرحی که در زمینه قالی تنها نگاره‌های گل و بوته وجود دارد.
باغی	طرحی که نقشه آن منظره باغ باشد.
بته‌ای	طرح فرعی شاه عباسی که از بته استفاده شده باشد.
بته جقه	طرح بته جقه‌ای برگرفته از سوزن‌دوزی کرمان (پته دوزی)
بته لچک ترنج	طرح پرکار ترکیبی از نقش و نگار بته جقه، لچک و ترنج، قاب، اسلیمی و ختایی و گل و برگ‌های شاه عباسی
ترنج	طرح بزرگ مرکزی در زمینه قالی به شکل لوزی، هشت ضلعی، بیضوی، ستاره و ...
ترنجی	طرحی با نگاره‌های شاه عباسی همراه با گل و برگ
ترنجی دسته گل	طرحی با نقش ترنج، سرترنج همراه با لچک و نقش مایه‌های اسلیمی، گل شاه عباسی و دسته گل‌ها
ترنجی شاه عباسی	طرح ترکیبی از ترنج و نگاره‌های شاه عباسی

ترنجی طره‌دار	طرح ترکیبی همراه با طره
ترنج قندیلی	طرح محرابی قندیلی همراه با ترنج مرکزی
جوشقانی	طرح شکسته کشمیری و جنگلی با دوازده رنگ (رنگ قرمز قالب است).
چهار فصل	طرح پرکاری که در چهار گوشه آن منظره چهار فصل نقش شده‌باشد.
حاشیه	طرحی که در دور تا دور قالی وجود دارد و متن را احاطه می‌کند.
حاشیه شاه عباسی	حاشیه‌ای که در آن گل شاه عباسی به کار رود.
ختایی	نقش مایه تزیینی گل نیلوفر با غنچه و برگ
ختایی اسلیمی	طرح ترکیبی نقش اسلیمی و ختایی
درخت واق واق	درخت افسانه‌ای که انتهای شاخه‌هایش سر حیوانات باشد.
درختی	طرحی بر اساس نگاره‌های شاه‌عباسی، ترنج و انبوه شاخه و برگ‌های درهم درخت
سروی	طرحی بر اساس درخت سرو
شاه عباسی	طرحی بر اساس لچک و ترنج و ترکیب گل و بته‌های شاه عباسی همراه با اسلیمی و ختایی
شطرنجی باغی	طرحی شطرنجی در زمینه قالی که هر کدام از خانه‌ها دارای طرح هندسی گل و گیاه باشد.
شکارگاهی	طرح ترکیبی از طرح درختی همراه با منظره شکار (نقش پرندگان و حیوانات و شکارچی)
شیری بختیاری	طرح با نقش شیر در ایل بختیاری
شیری لری	طرح با نقش شیر در بافته‌های لری
عکس	تصویر اشخاص برجسته یا اساطیری
قاب قابی	طرح با قاب‌های زیاد همراه با نقش قندیل، ترنج و نقش و نگارهای اسلیمی و گل‌ها
قابی	طرحی با قاب‌های چند ضلعی
گل افشان	طرحی بدون لچک و ترنج که نقش مایه‌هایی در تمام متن پراکنده شده‌اند.
گل شاه عباسی	نقش مایه بسیار متداول گل نیلوفر با برگ‌های باز
گلدانی	طرحی با گلدان‌هایی پر از گل
لچک ترنج	طرح یک چهارم ترنجی در چهار گوشه فرش
ماهی درهم	طرح ریز ماهی‌هایی که در سرتاسر زمینه و یا پیرامون نگاره‌های هندسی به کار می‌رود.
محرابی	طرح به شکل محراب که در آن نگاره‌هایی چون سرو، سرستون، قندیل و گلبرگ دیده می‌شود.
محرمت	طرحی راه راه که زمینه فرش را به چندین بخش موازی تقسیم می‌کند.
نقش افشان	طرحی با ترکیب گل‌های شاه عباسی در سرتاسر زمینه
نقش واگیرهای	طرحی در متن و زمینه قالی شامل تکرار نقوش هندسی یا گلدار به صورت عمودی و افقی
هراتی	طرح ماهی یا ماهی درهم
هشت بته	طرحی با تکرار هشت بته (بته کردستانی)
هندسی	طرحی با خط‌های شکسته و راست
یلمه شیراز	طرحی با بند لوزی

جدول ۲- واژگان و اصطلاحات

نام اصطلاح	آوانویسی	توضیحات
اَسون	osun	ستون‌های اصلی دستگاه زیلوبافی
پُشت بَند	poshtband	چوب یا میله‌ای که در عرض کار و پشت سر بافنده قرار می‌گیرد و نخ‌های ثابت، کلی و ... را نگه می‌دارد.
پهنابند	pahnâband	تیری که در عرض کار و پشت آن بسته شده و مانع از جمع شدن زیلو می‌شود.
تِنگ	teng	قطعاتی است جهت مهار کردن تیرها و تنظیم فشار چله‌ها
تونه	tuneh	چله، نخ تار
شَلیت	shalit	شَلیت یک مجموعه از نخ‌های تابیده شده است که آن را موازی هم در یک ردیف افقی به دو چوب که در کنار استون قرار گرفته می‌بندند.
سه گزون	segazun	تقسیم کردن تارها
شِمشه	shemsheh	میله‌های فلزی که ضرب را ایجاد می‌کنند.
کلی	segazun	چوبی هفتی شکل که با طنابی به پشت بند متصل می‌شود و کارش نگه داشتن نخ‌های شلیت است.
گُرت	gort	نخ‌هایی است که نخ چله‌ها را به شمشه‌ها متصل می‌کند.
مَچ	mag	
ضرب	zarb	فاصله‌ای که میان چله‌ها ایجاد می‌شود و آنها را عقب و جلو می‌برد.
کِش	kesh	خطوط عمودی و افقی که با دو رنگ، دو طرف مداخل و کتیبه بافته می‌شود.
مُدَاخِل	modâkhel	اشکال قرینه‌ای که با دو رنگ و در حاشیه زیلو تکرار می‌شود.
کناره	kenâreh	روال دو طرف زیلو که پودها را محکم نگه می‌دارد و به عمر زیلو می‌افزاید.
چَخکون	čhaxkun	نخ‌ها را با این دستگاه کلاف می‌کنند.
تونه توئی	tunehții	چرخ‌ی که تونه به وسیله آن تابیده می‌شود.

جدول ۳- آوانگاری

مصوت‌ها		صامت‌ها			
â	آ = آب	,	ع	b	ب
a	ا = از	k	ک	p	پ
e	اِ = امروز	g	گ	t	ت، ط
é	اِ کوتاه (مثل من لری ممسنی)	l	ل	s	ث، س، ص
i	ای = این	m	م	j	ج
í	ای (مثل بیغ ترکی آذری به معنی سبیل)	n	ن	č	چ
ey	ای	v	و	h	ح، ه
u	او	ω	و (کردی)	x	خ
ü	او (مثل اوز ترکی آذری به معنای صورت)			d	د
o	اُ = هدهد			z	ذ، ز، ض، ظ
ö	اُ (مثل سؤز ترکی آذری به معنی حرف)			r	ر
ow	او = نوروز			ž	ژ
				š	ش
				f	ف
				q	ق، غ

جدول ۴- شناسنامه فرش

شناسنامه و مشخصات فنی	
ابعاد فرش:	تراکم یا تعداد تقریبی گره در متر مربع:
تعداد رنگ‌ها:	کشور تولیدکننده:
جنس الیاف (گره، پود و چله):	نام صادرکننده:
نام طرح:	قدمت (کهنه، کهنه شور، نو):
نام طراح:	نوع رنگ (گیاهی، شیمیایی):
منطقه تولید:	نوع گره:
رج شمار:	قیمت:
نوع رنگ‌ها:	

زبان فنی رشته

کسانی که در زمینه فرش مشغول به کار هستند، به خوبی می‌دانند برای پیشرفت در کار باید دانش فنی خود را بالا ببرند. بخشی از این دانش فنی به زبان فنی رشته و کار باز می‌گردد. زبان فنی واژگان پرکاربرد، اصطلاحات رایج، مواد، ابزار و سایر واژگانی که در فرش استفاده می‌شود را در بر می‌گیرد.

جدول ۵- جدول لغات

معادل انگلیسی	واژه فارسی
الف	
Wool plight	آفت پشم
Silk; silk thread	ابریشم
Raw silk	ابریشم خام
Hand spun silk	ابریشم دست‌ریس
Natural silk	ابریشم طبیعی
Artificial silk	ابریشم مصنوعی
Tools	ابزار
Arabesque; eslimi	اسلیمی
Man – mad Fibers	الیاف شیمیایی (مصنوعی)
Natural fibers	الیاف طبیعی
Textile fibers	الیاف نساجی

ب	
Carpet market	بازار فرش
to weave	بافتن
Textile	بافتنی، منسوج
Weaver	بافنده
پ	
to polish	پرداخت
Polisher	پرداختچی، پرداختگر
wool	پشم
Pure wool	پشم خالص
Row wool	پشم خام
Tanning wool	پشم دباغی
Hand washed wool	پشم دست شور
Tow layer twisted wool	پشم دولاتاب
Cotton	پنبه
Weft	پود
ت	
Medallion	ترنج
to repair	تعمیر کردن
ج	
Double knot weaving	جفتی بافی
چ	
Hook knife	چاقوی قلاب شکل
Spinning wheel	چرخ ریسندگی
Warp	چله
Warp winder	چله کش
ح	
Marging (Border)	حاشیه
Margin strips	حاشیه باریک
خ	
Wool pile	خامه پشمی
Hand spun pile	خامه دست ریس

د	
loom	دار
Hand spinning	دست‌ریسی
Beating comb	دفتین زدن
Double waft	دو پودی
ر	
wate	رج
Darning	رفوگری
Abrash	رگه‌دار
Chemical Color	رنگ شیمیایی
Spinning	ریسندگی
ز	
Woven with gold	زرافت
Background	زمینه
Lower beam	زیردار
A;zilu	زیلو
س	
Upper beam	سردار
Stik	سیخ
ش	
Comb	شانه
IRAN carpet company	شرکت سهامی فرش ایران
Selvadge ;selvedge	شیرازه
ط	
Design	طرح
Overall flower design	طرح افشان
Garden design	طرح باغی
Paisely design	طرح بوته
Animal design	طرح حیوانی
Palmette flower design	طرح شاه عباسی
medallion design – Corner	طرح لچک ترنج
Vase design	طرح گلدانی

Animal' s Combat design	طرح گرفت و گیر
Curved design	طرح گردان
weave design – Plain	طرح کف ساده
Multiple – panel design	طرح قاب قابی
Hunting design	طرح شکارگاه
Lmaginary design	طرح ذهنی
Fish design	طرح ماهی
In and out fish design	طرح ماهی درهم
Jumble fish (Herati - fish) design	طرح ماهی درهم هراتی
Prayer-nich design	طرح محرابی
design Straipped	طرح محرمات
Framed design	طرح قابی
Scenery design	طرح‌های منظره
Geomerical design	طرح هندسی
Carpet length	طول فرش
ف	
Hand made carpet	فرش دستباف
Antique carpet	فرش عتیقه
ق	
Carpet	قالی
Pictural carpet	قالی تصویری
Rug	قالیچه
Carpet washing	قالیشویی
Symetical weaving	قرینه‌بافی
Hook	قلاب
polish scissor	قیچی پرداخت
ک	
Draft	کشش
Skein	کلاف
Runner	کناره
گ	
Knot	گره

Turkish knot	گره ترکی باف
Persian knot	گره فارسی باف، گره ایرانی
Kilim	گلیم
Kilim weaving	گلیم بافی
ل	
Corner	لچک
Fiber	لیف
ن	
Yarn; String Thread; Warp threads	نخ
Dotting	نقطه زنی